

# GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>



## Araştırma Makalesi • Research Article

### Çocuk Kalbi İsimli Çocuk Romanının Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından İncelenmesi

*Investigation of Child Novel Named The Heart of A Boy in Terms of Root Values in Turkish Curriculum*

Kadir KORKUTAN<sup>a\*</sup> Kadir KAPLAN<sup>b</sup>

<sup>a</sup>Okutman, Ivan Franko National University of Lviv, Faculty of Philology, Professor Yaroslav Dashkevych Department of Oriental Studies, Lviv/UKRAINE  
ORCID: 0000-0002-8944-872X

<sup>b</sup>Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD, Gaziantep / TÜRKİYE  
ORCID: 0000-0002-0010-8252

#### MAKALE BİLGİSİ

*Makale Geçmişi:*

Başvuru tarihi: 23 Ekim 2021

Kabul tarihi: 6 Ocak 2022

*Anahtar Kelimeler:*

Çocuk,

Çocuk edebiyatı,

Türkçe dersi öğretim programı,

Kök değerler

#### ARTICLE INFO

*Article History:*

Received October 23, 2021

Accepted January 6, 2022

*Keywords:*

Child,

Child literature,

Turkish curriculum,

Root values

#### ÖZ

Çocuk, bebeklik ile ergenlik dönemi arasındaki bireyleri tanımlamak amacıyla oluşturulmuş özel bir kavramdır. Bu kavramı özel yapan, çocukların fiziksel, psikomotor, bilişsel, sosyal, duygusal, ahlaki, cinsel açıdan ve dil açısından farklı gelişim özellikleri gösteren bireyler oluşudur. Bu özellikler, çocuğa verilecek eğitimin kapsam ve sınırlarını belirlemektedir. Çocuk eğitiminde onların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanılmaktadır. Bu bağlamda çocuk romanları söz konusu amaçları yerine getirme noktasında işlevsel olarak kullanılmaktadır. Araştırmada Edmondo De Amicis'in Çocuk Kalbi isimli çocuk romanı inceleme nesnesi olarak belirlenmiştir. Adı geçen eserin incelenmeye değer görülmesinin sebebi bu eserin hem dünyada hem de ülkemizde çok satan çocuk kitaplarından biri olması, kök değerlere örnek olabilecek çok sayıda kullanım içermesi ve MEB tarafından hazırlanan 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer almasıdır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular eserde yer alan kahramanların kişilik özelliklerinin kök değerlerin çocuklara aktarılmasında rol model olma işlevini yerine getirdiğini göstermektedir. Eserin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen kök değerlerin tamamını içerdiği; bunlar arasında en çok "sevgi", en az "dürüstlük" kök değerine yer verildiği tespit edilmiştir.

#### ABSTRACT

Child is a special concept created to describe individuals between infancy and adolescence. What makes this concept special is that children are individuals with different developmental characteristics in terms of physical, psychomotor, cognitive, social, emotional, moral, sexual and linguistic aspects. These features determine the scope and limits of the education to be given to the child. In children's education, child literature products are used in order to contribute to their growth and development, their imagination, feelings, thoughts and sensitivities, their tastes, and their entertainment while being educated. In this context, child novels are used functionally to fulfill these purposes. In the research, Edmondo De Amicis's child novel named The Heart of A Boy was determined as the object of study. The reason why the aforementioned work is worth examining is that it is one of the best-selling children books both in the world and in our country, contains many uses that can be an example of root values, and is included in the 6th grade Turkish textbook prepared by the Ministry of National Education. In the study, descriptive survey model, one of the qualitative research methods, was used. The findings obtained from the research showed that the personality traits of the heroes in the work fulfill the role of being a role model in transferring the root values to the children. It was stated that the work contains all of the root values specified in the Turkish Curriculum; among these, it was determined that the root value of "love" was the most and "honesty" was the least

\* Sorumlu yazar/Corresponding author.  
e-posta: kadiredebiyat@gmail.com

## EXTENDED ABSTRACT

**Introduction:** The child, who is in an important transition period between infancy and adolescence, is a special being who creates his own fields of interest, seeks role models for himself, and is open to learning and discovery. It is understood better day by day that childhood is as important as it is. The experiences of the child in this period are of great importance in terms of physiological, pedagogical, psychological and sociological aspects. These characteristics have a critical value in the education given to the child. In order for the education to be more effective, the developmental characteristics of the child should be taken into account. Children's literature products have an important place in this education. Children's literature products have a functional value in order for the child to survive the period he is in in a healthy way. For this reason, literary products for children should have a rich structure in terms of both instructive, aesthetic and values. One of the literary genres in children's literature is the novel. Children's novels contribute to the development of children thanks to the values they contain. In the Turkish Curriculum, these values are stated as ten core values such as justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism and helpfulness. In this research, it is aimed to examine the children's novel named "The Heart of A Boy" in terms of root values in the Turkish Curriculum.

**Method:** This research was designed according to the descriptive survey model, one of the qualitative research methods. Document analysis method was adopted in the research. In this context, in the research, the value and importance of root values in terms of children's literature were analyzed descriptively based on the relevant literature and depending on the determined study object. In the research, Edmondo De Amicis's children's novel named "The Heart of A Boy" was determined as the object of study.

**Findings:** The first findings of the research are the personality traits of the characters in the novel. Because the heroes of the novel play an important role in transferring the root values to the reader. The protagonist of the novel is Enrico Bottini, a third year primary school student. Other characters in the novel are Enrico's family, classmates and teachers. The characters in the novel have their own characteristics. These features are of great importance in the context of being a role model in terms of values education. The characters in the novel play an important role in making the reader sense the root values and being a model for them. The second finding of the study reveals how the root values are distributed within the novel. Accordingly, in the novel The Heart of A Boy, there are 33 related to the value of love, 29 related to the value of respect, 28 related to the value of patriotism, 16 related to the values of patience and justice, 15 related to the value of responsibility, 13 related to the helpfulness and 12 related to the friendship and self-control values and 7 statements about honesty value. The third finding of the study is about attitudes and behaviors related to root values. In this section, sample sentences about root values are also included.

**Conclusion and recommendations:** In the preface to the novel The Heart of A Boy, the author states that the novel is especially aimed at primary school students between the ages of nine and thirteen. Root values are conveyed directly and indirectly in the novel. These root values have been shaped within the family, at school and within the framework of social relations and brought together with the reader. In this way, it was ensured that students, teachers and parents from different social strata, who are part of the social structure, were brought together under the umbrella of universal values education. As a result of the examination, it was determined that the root value of love and honesty the least were included in the novel. When the attitudes and behaviors related to the root values are examined, the root value of justice is equal treatment, the root value of friendship is altruism, the root value of honesty is truthfulness, the root value of self-control is apologetic when necessary, the root value of patience is tolerant, the root value of respect is to observe the position, characteristics and situation of the addressee, It has been concluded that the attitudes and behaviors of being compassionate in the root value of love, being responsible to oneself, one's environment, country and family in the root value of responsibility, being loyal to the root of patriotism and being sensitive to historical and natural heritage, and being compassionate in the root value of benevolence. As a result, this study reveals that the novel named "The Heart of A Boy", which was examined, contains all of the ten root values and attitudes and behaviors related to these values in the Turkish Curriculum, and in this sense, this product of children's literature has a satisfying content in terms of values education.

## Giriş

Alan yazında çocuk kavramına ilişkin birbirinden farklı tanımlar yer almaktadır. Arıcı (2018, s.1) çocuğu, “kendine has bir takım gelişimsel özellikler gösteren, kendi ilgi alanı ve algılarına göre tepkiler veren bu süreçte merak, keşif ve öğrenmeye açık olan bir varlık” olarak ifade etmektedir. Türkçe Sözlük’te (2011, s. 556) ise “Küçük yaştaki erkek veya kız; soy bakımından oğul veya kız, evlat; bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak” şeklinde tanımlanan çocuğun, XV. yüzyıla kadar yetişkin bir bireyin minyatürü olduğu varsayılmaktaydı. Bu tarihten itibaren aile kurumunun etkin duruma getirilmesi, matbaanın icadı, okullaşma ve sanayi toplumuna paralel olarak ortaya çıkan çocuk modernleşmesi hareketiyle birlikte artık çocuk, yetişkinden farklı, kendine özgü bir varlık olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Şirin, 2016). Çocuk kavramına yönelik bu algısal değişim çocuğun fizyolojik, pedagojik, psikolojik, sosyolojik vb. yönlerden sahip olduğu özelliklerin belirlenmesini gerekli hâle getirmiştir.

İlgili alan yazına göre çocukluk 0-6, 6-12 ve 12-18 yaşlarını kapsayacak şekilde üç döneme ayrılmaktadır. Bu süreçte çocuklar fiziksel, psikomotor, bilişsel, sosyal, duygusal, ahlâkî, cinsel açıdan ve dil açısından farklı gelişim özellikleri gösterirler. Çocuklara verilecek eğitim onların bu gelişim özelliklerine göre yapılandırılmaktadır. Aksi takdirde, bireyin gelişim ve öğrenme doğasına aykırı bir öğretimin sonucunda istendik davranış değişmesi oluşturmak, dolayısıyla da eğitimin etkili ve verimli olmasını beklemek olası değildir (Aral & Baran, 2011; Durakoğlu, 2011; Senemoğlu, 2012). Çocuklardaki bu gelişim özelliklerine göre onlara fen, matematik, resim, müzik vb. alanlarda eğitimler verilmektedir. Çocuklara yönelik eğitimin önemli bir bölümünü de dil-edebiyat eğitimi oluşturmaktadır. Söz konusu eğitim kapsamında çocuk edebiyatı ürünleri önemli bir yer tutmaktadır.

Çocuk edebiyatı “çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyat” (Şirin, 1994, s. 9) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, edebiyatın çocuk ve çocukluk dönemi özellikleri bağlamında taşıdığı önemi ortaya koymaktadır. Oğuzkan (2021, s. 6-7), edebiyatın çocuk açısından neden önemli olduğuna dair şunları ifade etmektedir:

- “Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir.
- Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır.
- Edebiyat hayatı keşfe yardım eder.
- Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.
- Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.
- Edebiyat güzel bir dil demektir.”

İlgili maddeler ışığında çocuğun duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimi açısından çocuk edebiyatının ne denli önemli ve gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

Çocuk edebiyatının merkezinde çocuk yer almaktadır. Nasıl ki çocuk yetişkin bir bireyden farklı ve özel bir varlığa işaret ediyorsa çocuk edebiyatının da çocuğa görelilik ilkesi bağlamında kendine özgü birtakım özelliklere sahip olması gerekmektedir. Baş (2014, s. 473-474), ilgili alan yazından hareketle çocuk edebiyatında bulunması gereken temel nitelikleri şöyle sıralamaktadır:

- Edebiyat hazzını ve estetiğini taşıyabilecek ve aktarabilecek hüviyete sahip olmalıdır.
- Çocuğun duygu ve düşünce dünyasını içerebilmeli ve bu yönde amaçlar geliştirmelidir.
- Çocuğu küçük, basit ve yetişkin biblosu olarak görmemelidir.
- Çocuğun, yeteneklerini keşfetmesine yardımcı olmalıdır.
- Edebiyatın sözlü ve yazılı bütün ürünlerinden faydalanabilmelidir.
- Çocuğa seçici ve eleyici olma niteliklerini kazandırmalıdır.

- Bireyin ve toplumun tecrübelerini yansıtabilmesidir.
- Kültür aktarımı sağlamalı ve çocuğun evrensel değerleri tanımasına yardımcı olmalıdır.
- Çocuğa okur hüviyeti kazandırmalıdır.
- Çocuğun ana dil bilincini kazanmasında örnek ve etkin olmalıdır...

Çocuk edebiyatında bulunması gereken bu temel nitelikler çocukluk döneminin sağlıklı bir biçimde atlatılması ve buradan hareketle çocukların yetişkinliğe hazır hâle gelmesinde işlevsel bir öneme sahiptir. Çocuk edebiyatı ile yetişkin edebiyatı arasındaki temel fark her iki edebiyat ürününün hedef kitlesinin gelişim özelliklerinin ve bununla birlikte anlama düzeyleri, ilgi, beklenti ve gerçeklik algılarının değişiklik göstermesidir (Aslan, 2019, s. 21). Bu yönüyle çocuk edebiyatının çocukluk ile yetişkinlik arasında bir köprü görevi gördüğünü ifade etmek mümkündür. Bu konuda Yalçın ve Aytaş (2002) araştırmalarında çocuk edebiyatının, çocukların büyüme ve gelişmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirildiği vurgusundan hareketle iyi bir çocuk edebiyatı ürününün eğitici-öğretici olması ve edebî-estetik özelliklere sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Söz konusu araştırmada, çocuk edebiyatının özellikle hayata, ahlâka ve yüksek değerlerle çocuğun gelişimine ait değerlere daha çok önem vererek, bunların ön plana çıkmasına dayanan bir alan olduğu önemle belirtilmektedir.

Çocuk edebiyatı alanında yer alan edebi türlerden biri romandır. Roman, çocukların duygusal boşalma ihtiyaçlarını giderebilen, onların cesaret, iyilik, kahramanlık gibi olumlu tutumlar geliştirmesine imkân sağlayan bir türdür (Arıcı, 2018, s. 129). Romanlar, çocukların tecrübe edinmeleri, insanları tanımaları, içinde yaşadıkları ortamlara uyum sağlamaları ve değer yargılarının gelişimi açısından önem taşımaktadır (Oğuzkan, 2021, s. 98-99). Bu anlamda çocuk romanlarının asıl amacı değer eğitimi vermek değil, içerdikleri değerlerin çocuklar tarafından fark edilmesini ve bu değerlere karşı duyarlılık kazanılmasını sağlamaktır (Aslan, 2019, s. 60). O hâlde çocuk edebiyatı ürünlerinden romanlar, içerdikleri değerler sayesinde çocukların gelişimlerine katkıda bulunmaktadır.

Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik kavramlarından oluşan kök değerler, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda [Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), 2019] eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olarak kabul edilmektedir. Programda, eğitim sisteminin sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı olmadığı; asıl amacın temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek olduğu ifade edilmektedir. Akhan, Subaşı ve Açıl (2020) ise eğitimin temel hedeflerinden birinin öğrencilere etkin ve sorumlu vatandaş olmayı öğretmek olduğunu, bunun için de onların kök değerler olarak da isimlendirilen kendi kültürel değerlerini bilmesi, evrensel değerlere ulaşması ve hayatını bu değerler çerçevesinde biçimlendirmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda hem çocukluk ile yetişkinlik arasındaki bağın sağlıklı bir biçimde kurulabilmesi hem de eğitimin hedeflerinin nitelikli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için çocuk edebiyatı ürünlerinin kök değerler açısından incelenmesi bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada Çocuk Kalbi isimli çocuk romanının Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu ana amaçtan hareketle araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Romanda yer alan kahramanların kişilik özellikleri kök değerlerin okuyucuya aktarılmasında nasıl bir rol oynamaktadır?

Çocuk Kalbi isimli romanda kök değerler nasıl bir dağılım göstermektedir?

Romanda kök değerlere yönelik tutum ve davranışlara nasıl yer verilmiştir?

## Yöntem

### Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre desenlenmiştir. “Tarama, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir.” (Karasar, 2019, s. 109). Araştırmada doküman incelemesi yöntemi benimsenmiştir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen, olay veya olgular hakkında, bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” (Yıldırım & Şimşek, 2008: 187). Bu kapsamda araştırmada kök değerlerin çocuk edebiyatı açısından değeri ile önemi ilgili alan yazından hareketle ve belirlenen inceleme nesnesine bağlı olarak betimsel olarak analiz edilmiştir.

### İnceleme Nesnesi

Araştırmada Edmondo De Amicis’in (2020) Çocuk Kalbi isimli çocuk romanı inceleme nesnesi olarak belirlenmiştir. Adı geçen eserin incelenmeye değer görülmesinin sebebi bu eserin hem dünyada hem de ülkemizde çok satan çocuk kitaplarından biri olması, kök değerlere örnek olabilecek çok sayıda kullanım içermesi ve MEB (2018, s. 92) tarafından hazırlanan 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer almasıdır.

## Bulgular

### İlk Alt Probleme Yönelik Bulgular

Romanın başkahramanı ilköğretim üçüncü sınıf öğrencisi Enrico Bottini’dir. Enrico, maddi olanaklar bakımından iyi bir aileye sahip olmasına karşın anne ve babasına göre derslerine yeterince gayret göstermemekle birlikte iyi kalpli, örnek bir çocuktur. Enrico’nun gazetede köşe yazarlığı yapan babası ile yardımsever annesi ise yazdıkları mektuplardan anlaşıldığı üzere bireyi ve toplumu önemseyen, sorumluluk sahibi, vatanını seven, yardımsever, dürüst, sevgi dolu ve saygılı ideal bir çocuk yetiştirmeye çalışan ebeveynlerdir. Silvia, Enrico’yu çok seven, özverili ve fedakâr bir abladır. Romandaki diğer karakterleri ise Enrico’nun sınıf arkadaşları ve öğretmenleri oluşturmaktadır: “Bizim sınıf elli dört kişiydi ve içlerinde ikinci sınıftan Derossi’nin de bulunduğu on beş - on altı arkadaşım vardı.” (De Amicis, 2020, s. 2). Enrico’nun arkadaşlarına ve öğretmenlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

Robetti: Okulun ilk haftasında bir çocuğu omnibüsün altında kalmaktan kurtarıırken kendisi yaralanan ve koltuk değneğiyle yürüyen topçu komutanının cesur oğludur.

Reggio: Calabria’da doğmuş, üçüncü sınıfta okumak üzere Torino’ya gelmiş esmer bir çocuktur.

Garrone: Babası demiryollarında makinisttir ve babasının hastalığı nedeniyle okula iki yıl geç başlamış, sınıftaki en büyük, en uzun ve en kuvvetli öğrencidir. Bununla birlikte güçsüz öğrencileri kollayan, iyi kalpli ve yardımsever bir öğrencidir.

Coretti: Bir kereste tüccarının oğludur ve her zaman neşelidir. Okul dışında zamanının çoğunu babasına yardım ederek geçiren, çevik, çalışkan ve başarılı bir öğrencidir.

Nelli: Gariban, kambur, zayıf ve korunmaya muhtaç ama aynı zamanda çalışkan ve iyi kalpli bir çocuktur.

Küçük Duvarcı: Babası duvarcı olduğu için bu adla anılan, yüzü yuvarlak ve tavşan taklidi yaparak sınıf arkadaşlarının gönlünü kazanmış iyi kalpli bir çocuktur.

Derossi: Her zaman sınıf birincisi, beyefendi, yardımsever, düşünceli ve anlayışlı bir öğrencidir.

Stardi: Ufak tefek, somurtkan, söylenenleri zor anladığı hâlde azimli ve çalışkan bir

öğrencidir. Sınıf ikincisi olmuştur.

Garoffi: Bir bakkalın oğludur. Hesaplama işlerinde çok iyi, sürekli cebindeki paraları sayan, ufak tefek ticari işler yapan, para biriktirmeyi seven ve fedakâr bir öğrencidir.

Crossi: Sebze ve meyve satan fakir bir kadının kızıl saçlı ve kolu felçli olan oğludur.

Precossi: Sarhoş babası tarafından dövüldüğü hâlde bunu asla anlatmayan, yüzü hiç gülmeyen, soluk yüzlü, çalışkan bir çocuktur.

Votini: Tertemiz, iyi giyimli fakat kıskanç ve kendisini herkesten üstün gören bir çocuktur.

Franti: Kendisinden küçük olanları döven, arkadaşlarının kusurlarıyla dalga geçen, onlara eziyet eden, küstah; okuldan, öğretmenlerden ve arkadaşlarından nefret eden, arsız bir çocuktur.

Nobis: Zengin, önemli aynı zamanda adil ve alçak gönüllü bir kişinin kibirli ve kıskanç oğludur.

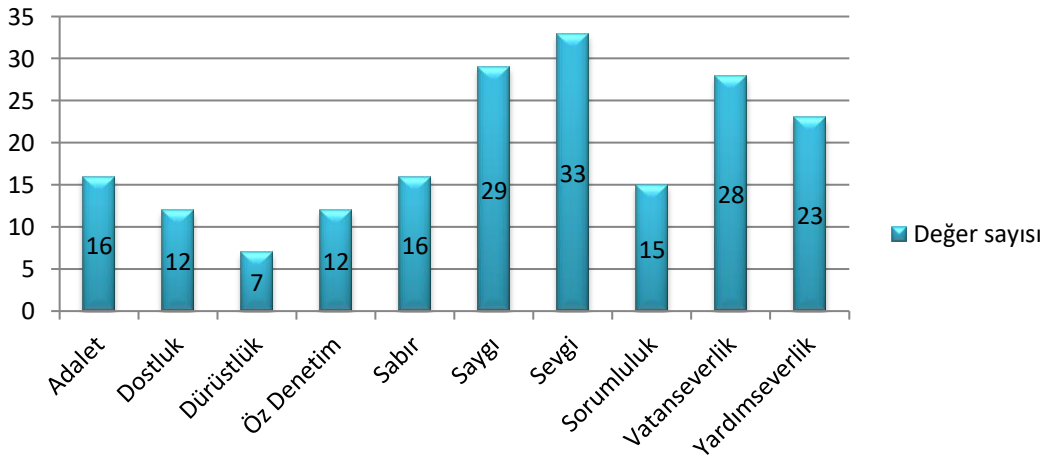
Öğretmen Delcati: Genç, iri, iyi giyinen, esmer ve şefkatli bir kadın; Enrico'nun erkek kardeşinin sabırlı öğretmenidir.

Öğretmen Perboni: Ailesi olmadığı için öğrencilerini çocukları gibi seven, sabırlı ve özverili bir öğretmendir.

Belirtilen bu özellikleriyle romandaki her bir kişi değerler eğitimi açısından rol model olma bağlamında büyük bir öneme sahiptir. Bu konuda Ceran (2015) model almanın, kişiliğin henüz tam olarak oluşmadığı çocukluk döneminde daha çok ortaya çıktığını, çocukların model aldıkları kişilerle özdeşim kurduklarını ve çocuklara yönelik edebî eserlerdeki kahramanların rol model olma açısından önemli bir yerinin olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda romanda yer alan karakterler, kök değerlerin okuyucuya sezdirilmesi ve onlara model olması noktasında önemli roller üstlenmektedirler.

## İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmaya konu olan roman, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) ifade edilen "adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik" olmak üzere on kök değer ölçüt alınarak incelenmiştir. Bu bağlamda incelenen romanda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) belirtilen kök değerlerin tamamına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Romanda yer alan kök değerlerin dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.



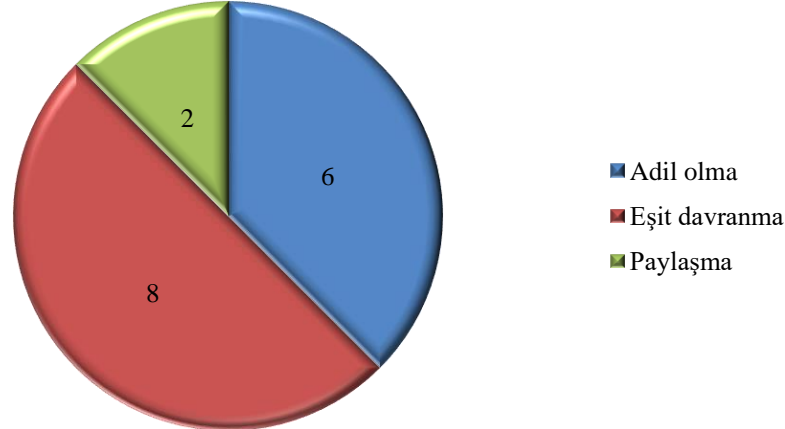
**Grafik 1:** Romanda Yer Alan Kök Değerin Dağılım Grafiği

Grafik 1’de yer alan veriler, romanda bulunan kök değerlere ilişkin ifadelerin sayısal karşılığını göstermektedir. İnceleme yapılırken ifadelerin Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) belirtilen kök değeri barındırmasına veya ilgili kök değere ilişkin Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 18 Temmuz 2017’de yayımlanan basın açıklamasında (MEB, 2017) ifade edilen tutum ve davranışları içermesine dikkat edilmiştir. Bununla birlikte Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) yer almayan değerler kapsam dışında bırakılmıştır. Ayrıca “Öğretmenini say, onu sev evladım. Onu sev çünkü baban da onu seviyor ve sayıyor.” (De Amicis, 2020, s. 79) örneğinde olduğu gibi saygı ve sevgi gibi iki farkı değer birlikte yer aldığı ifadeler, iki farklı değere sayısal veri olarak işaretlenmiştir. Buna göre Çocuk Kalbi adlı romanda sevgi değeri ile ilgili 33, saygı değeri ile ilgili 29, vatanseverlik değeri ile ilgili 28, sabır ve adalet değerleri ile ilgili 16, sorumluluk değeri ile ilgili 15, yardımseverlikle ilgili 13, dostluk ve öz denetim değerleri ile ilgili 12 ve dürüstlük değeri ile ilgili 7 ifade yer almaktadır. Romanda kök değerlerden en çok sevgi değerinin ve en az ise dürüstlük değerinin yer aldığı görülmektedir. Kök değerlere ilişkin bilgilere ve romanda geçen ifadelere bu bölümde değinilmiştir.

### Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

#### Adalet

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmaları üzerine yaptığı basın açıklamasına göre adalet değerine ilişkin tutum ve davranışlar “adil olma, eşit davranma, paylaşma...” şeklinde ifade edilmiştir (MEB, 2017, s. 24). Çocuk Kalbi adlı romanda adalet değeri, daha çok öğrenciler arasındaki eşitlik ve paylaşma kavramları ile öğretmen ve velilerin öğrencilere karşı adil olma tutumlarına dayanmaktadır. Adalet kök değeri ile ilgili 16 ifadenin tutum ve davranışlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:



**Grafik 2:** Adalet kök değerine ilişkin tutum ve davranışların dağılımı

Grafik 2’ye göre adalet kök değerine ilişkin tutum ve davranışlardan romanda en çok eşit davranmaya, en az ise paylaşmaya yer verildiği görülmektedir. Buradan hareketle romanda eşitlik vurgusunun daha çok yapıldığını söylemek mümkündür. Romanda geçen adalet değeri ile ilgili örneklerden bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

“Bak o zavallı çocuk ne şartlar altında çalışıyor, senin bir elin yağda bir elin balda olmasına rağmen ders çalışmak sana zor geliyor! Ah Enrico’cuğum, onun bir günlük çalışması, senin bir senelik çalışmana bedel. İşte, ödüllerin asıl böyle çocuklara verilmesi gerek!” (De Amicis, 2020, s. 16)

“Herkes resimli dergiler, çizimler veriyor; evde ona ne hediye edilirse paylaşıyor;

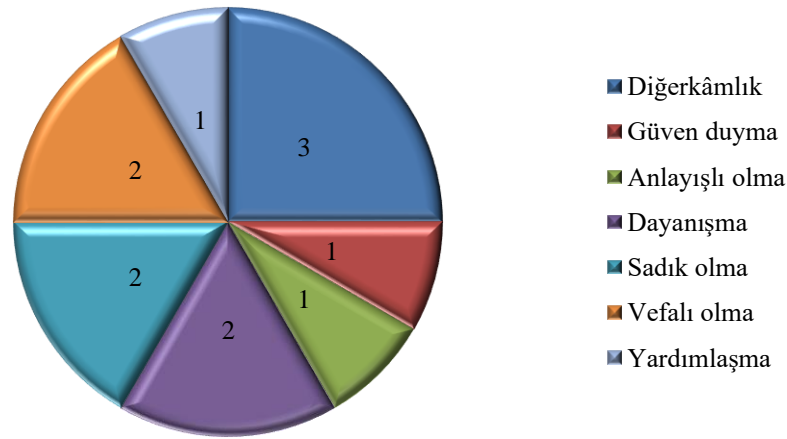
Calabrialı için küçük bir Calabria haritası yaptı; verdiği her şey, gülümseyerek, tam bir beyefendi edasıyla, hiç şişinmeden ve kimselere ayrıcalık yapmadan veriyor.” (De Amicis, 2020, s. 46)

“Ben birincilik ödülünü kayırmayla ve haksızlıkla alanlara haset etmem.” (De Amicis, 2020, s. 105)

*Öğretmen, babası zengin olan ve başkalarını küçük gören Nobis’e, haksız yere arkadaşlarını şikâyet etmesi üzerine şunları söylemiştir: “Haydi Nobis, tavrınızı değiştirin, arkadaşlarınıza karşı iyi kalpli ve nazik olun. Bakın sınıfta işçi çocukları da var, zengin çocukları da ve hepsi birbirini seviyor, birbirlerine kardeş gibi davranıyorlar; kardeşler zaten. Neden siz de onlar gibi davranmıyorsunuz?”* (De Amicis, 2020, s. 119)

### Dostluk

Dostluk kök değerine ilişkin tutum ve davranışlar “diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...” olarak ifade edilmektedir (MEB, 2017, s. 24). Romanda bu değer öğretmenlerin öğrencilere, öğrencilerin de birbirlerine karşı davranışlarında, Enrico’nun anne ve babasının diğer ailelere ve onların çocuklarına olan tutumlarında ortaya çıkmaktadır. Dostluk kök değeri ile ilgili 12 ifadenin tutum ve davranışlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:



**Grafik 3:** Dostluk kök değerine ilişkin tutum ve davranışların dağılımı

Grafik 3’e göre dostluk değeri ile ilgili diğerkâmlık davranışı öne çıkmaktadır. Dolayısıyla romanda her vatandaşın toplumda üzerine düşen görevleri yerine getirmesi gerektiği önemsenmiştir. Dostluk değeri ile ilgili romandan alınan örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir.

“Ayrıca birbirlerini seviyorlar, iyi arkadaşlar...” (De Amicis, 2020, s. 148)

*Sınıf arkadaşları, çok zayıf ve ince bir yapısı olan Nelli adlı öğrenciye tırmanma dersinde büyük bir dayanışma örneğiyle dostluklarını şöyle göstermektedirler: “Bu sırada Garrone, Derossi ve Coretti ona, ‘Haydi Nelli, tırman, tırman, azıcık daha, haydi cesaret!’ diye sesleniyorlardı.”* (De Amicis, 2020, s. 202)

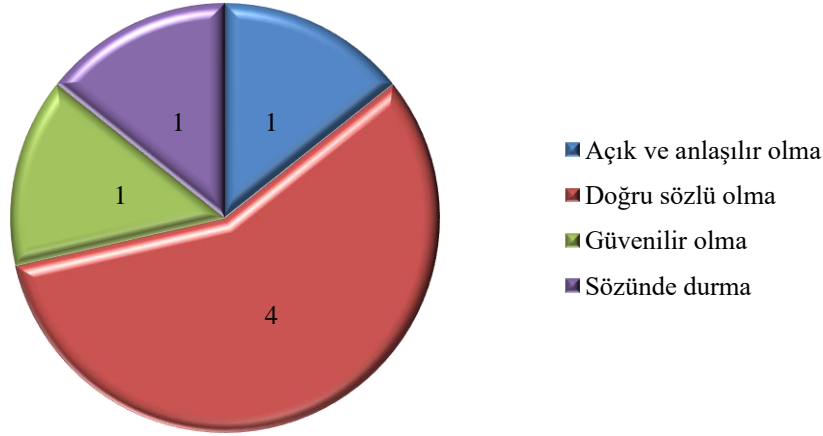
“Arkadaşının nehirde debelendiğini kıydan görünce üzerindeki çıkıp, bir an bile tereddüt etmeksizin yardıma koştu.” (De Amicis, 2020, s. 224)

“Son notu okuduktan sonra, öğretmen yerinden kalktı ve “Çocuklar, son defa hep beraber toplanmış bulunuyoruz. Beraberce bir yıl geçirdik ve şimdi iyi dostlar olarak birbirimizden ayrılıyor, öyle değil mi?” (De Amicis, 2020, s. 320)



## Dürüstlük

Dürüstlük değeri “açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, vefalı olma, yardımlaşma...” tutum ve davranışlarıyla ilişkilendirilmiştir (MEB, 2017, s. 24). Romanın başkahramanı Enrico'nun romandaki diğer kahramanları dürüstlük bakımından değerlendirmesine dayalı ifadeler ve buna bağlı olarak kendisine yönelik çıkarımlar, ilgili değerın okuyucuya sezdirilmesine yardımcı olmuştur. Dürüstlük kök değeri ile ilgili 7 ifadenin tutum ve davranışlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:



**Grafik 4:** Dürüstlük kök değerine ilişkin tutum ve davranışların dağılımı

Grafik 4'e göre dürüstlük ile ilgili ifadelerin büyük çoğunluğunu doğru sözlü olma oluşturmaktadır. Kahramanları daha çok ilkökul öğrencilerinden oluşan romanda böyle bir bulguya ulaşılması da doğal karşılanmalıdır. Romanda dürüstlük değeri ile ilgili örneklerden bazıları şu şekildedir:

“Bana, ‘Ne mutlu sana!’ dedi. Yok, hayır, Coretti, ne mutlu sana çünkü sen daha çok çalışıyor, daha çok iş görüyorsun. Çünkü anne ve babana daha çok faydan dokunuyor, çünkü sen benden yüzlerce kez daha iyi kalpli ve daha başarılısın sevgili arkadaşım. (De Amicis, 2020, s. 38)

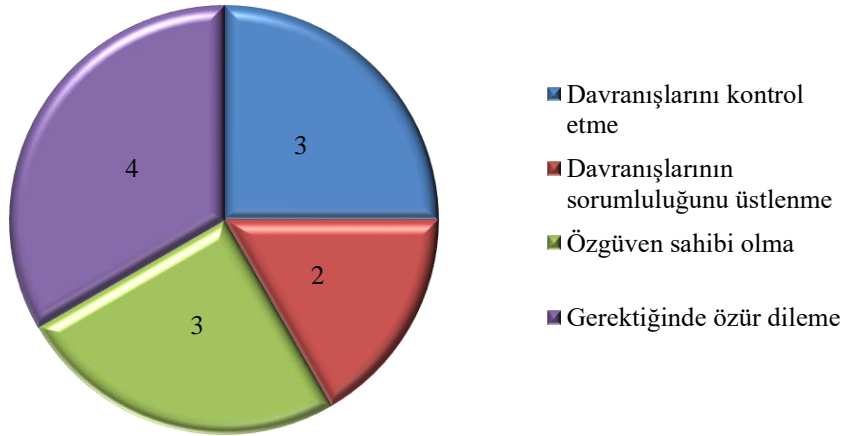
İçinden “Evet,” demiş, “doğru; bu şekilde devam edemem, bu kandırmaca bir son bulmalı.” (De Amicis, 2020, s. 71)

“Sen bu akşam dün öptüğüm çocuktan daha dürüst, daha kıymetli bir çocuğu öpüyorsun.” (De Amicis, 2020, s. 109)

“Okula vardığımızda müdür ve öğretmenler öfkeliydi çünkü kısa süre önce pencereye taş atılmış, cam kırılmıştı. Dışarı fırlayıveren müstahdem yoldan geçen bir çocuğu yakalamıştı ama tam o sırada okulun karşısında oturan Stardi gelip, ‘O yapmadı; kendi gözlerimle gördüm, taşı Franti attı ve bana, ‘Sakın bir şey deme!’ dedi ama ben ondan korkmuyorum,’ demiş.” (De Amicis, 2020, s. 155)

## Öz denetim

Öz denetim kök değeri “davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...” tutum ve davranışlarını içinde barındırmaktadır (MEB, 2017, s. 24). Romanda bu değer öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol edip edememeleri çatışmasından yola çıkılarak aktarılmaktadır. Öz denetim kök değeri ile ilgili 12 ifadenin tutum ve davranışlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:



**Grafik 5:** Öz denetim kök değerine ilişkin tutum ve davranışların dağılımı

Grafik 5'e göre öz denetim değeri ile ilgili, okuyucu kitlesi de göz önüne alınarak, daha çok gerektiğinde özür dileme davranışının kazandırılmak istendiği görülmektedir. Bunun yanında davranışlarını kontrol etme ve özgüven sahibi olma tutum ve davranışının da öz denetim kök değerinin içinde yer aldığını görmek mümkündür. Buna ilişkin romandan alınan bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

*Ders sırasında öğrencilerden biri sıranın üstüne çıkıp maskaralık yapmış ancak ders sonunda sınıftan çıkarken öğrenci ve öğretmen arasında şu konuşmalar geçmiştir:* “‘Öğretmenim, özür dilerim,’ dedi. Öğretmen onu alnından öptü ve ‘Hadi bakalım evladım!’ dedi.” (De Amicis, 2020, s. 4)

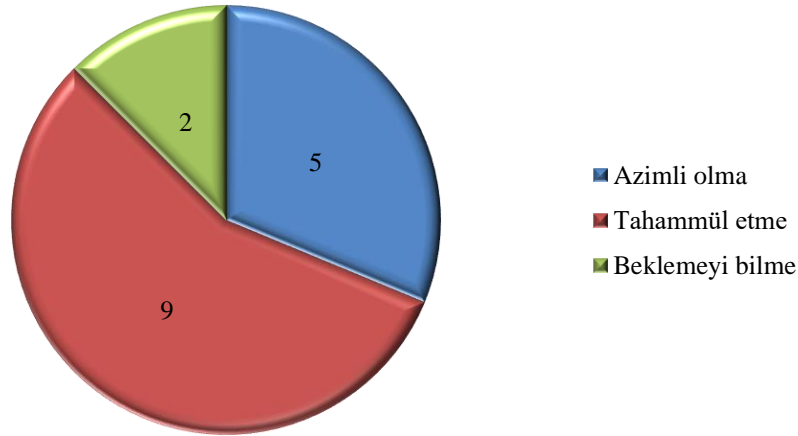
*Ferruccio adlı bir çocuğun gerektiğinde özür dilemeyen, öz denetimden yoksun hâli ise şöyle aktarılmaktadır:* “Ferruccio kötüden ziyade iyi kalpliymiş ama çok inatçıymiş ve yüreği pişmanlıktan ezildiğinde bile ağzından, ‘Evet, hatalıyım, bir daha asla yapmayacağım, affet beni,’ sözleri çıkmazmış.” (De Amicis, 2020, s. 179)

“İçinden, ‘Evet, doğru,’ demiş, ‘tüm dünyayı dolaşmam, daha yıllarca yol almam, yüzlerce kilometre yürümem gerekse bile, annemi bulana dek yoluma devam edeceğim. Ona perişan bir halde varacak olsam da; ayaklarının dibinde ölecek olsam da pes etmeyeceğim!’...” (De Amicis, 2020, s. 247)

“Arada bir sabrım taşıysa, arada bir hiç istemediğim halde haksızlık ettiysem, fazla katı davrandıysam beni bağışlayın.” (De Amicis, 2020, s. 320)

### **Sabır**

Sabır, “azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...” tutum ve davranışlarını kapsayan bir kök değer olarak belirtilmektedir (MEB, 2017, s. 24). Romanda bu değere ilişkin ifadeler öğretmenlere yönelik sarf edilen cümlelerde ve aylık hikâyelerde yer almaktadır. Sabır kök değeri ile ilgili 16 ifadenin tutum ve davranışlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:



**Grafik 6:** Sabır kök değerine ilişkin tutum ve davranışların dağılımı

Grafik 6'ya göre sabır kök değerine ilişkin tutum ve davranışlardan romanda en çok tahammül etmeye yer verildiği görülmektedir. Sabır değeriyle ilgili örneklerin daha çok engelli, hasta ve yoksul kahramanlar üzerinden anlatılmasının bu bulguya ulaşılmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Romandan alınan sabır değeri ile ilgili örneklerin bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

“Birinci gün de ikinci gün de sınıftan çok patırtı çıkmıştı; çünkü öğretmen çok sabırlı biri ve ‘Susun, lütfen susun,’ demekten başka bir şey yapmıyor.” (De Amicis, 2020, s. 81)

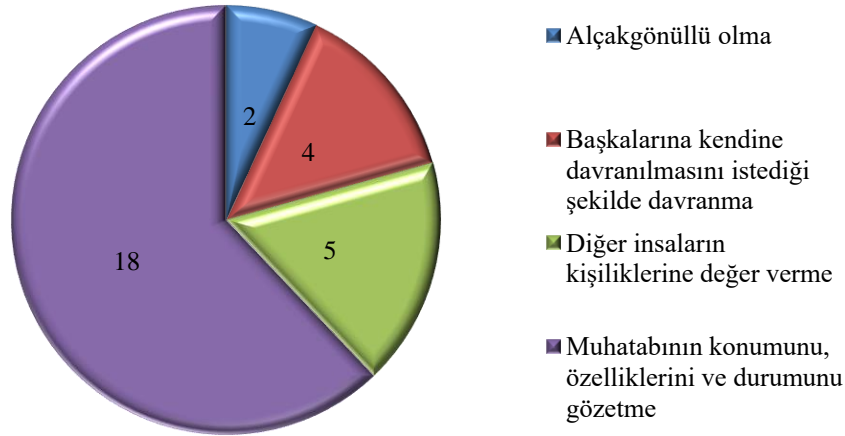
“Bir ay kadar süren Amerika yolculuğuna on üç yaşında, bir başına çıkamazmış! Ama delikanlı sabır gösterip ısrar etmiş. O gün, ertesi gün, her gün büyük bir serinkanlılıkla, koca bir adama has bir sağduyuyla akıl yürütüp ısrar etmiş.” (De Amicis, 2020, s. 238)

*Sağır ve dilsiz kızına konuşmayı öğreten öğretmene kızın bahçıvan babası şu cümleleri söyler:* “Tüm öğrencilere, teker teker, bu şekilde, yavaş yavaş konuşmayı öğretecek kadar sabırlı mısınız? Her birine? Hem de yıllarca? Sizler azizesinin o halde! Ne söyleyebilirim ki? Cennetten gelen meleklersiniz! Hakkınız ödenmez!” (De Amicis, 2020, s. 279)

“Bana o kadar iyi davranmış, öylesine sabır göstermiş, onca sene zahmetler çekmiş olan zavallı öğretmenim benim!” (De Amicis, 2020, s. 301)

### Saygı

Saygı kök değerine yönelik tutum ve davranışlar “alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...” şeklinde sıralanmaktadır (MEB, 2017, s. 24). Küçüklerin büyüklere, öğrencilerin velilere ve öğretmenlere, toplumun da kahraman, bayrak ve vatanlarına karşı sergilediği tutum ve davranışlar bu değer romanda sıklıkla ifade edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Saygı kök değeri ile ilgili 29 ifadenin tutum ve davranışlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:



**Grafik 7:** Saygı kök değerine ilişkin tutum ve davranışların dağılımı

Grafik 7'ye göre saygı kök değerine ilişkin tutum ve davranışlardan romanda muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetmeye ziyadesiyle yer verildiği görülmektedir. Bu durum romanda empatiye dayalı bir saygı vurgusunun olduğunu göstermektedir. Saygı değerine yönelik örneklerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Emeli subay bizlere bakarak, ‘Aferin,’ diye yineledi, küçükken bayrağına saygı duyan, büyüdüğü zaman onu korumasını da bilecektir.” (De Amicis, 2020, s. 42)

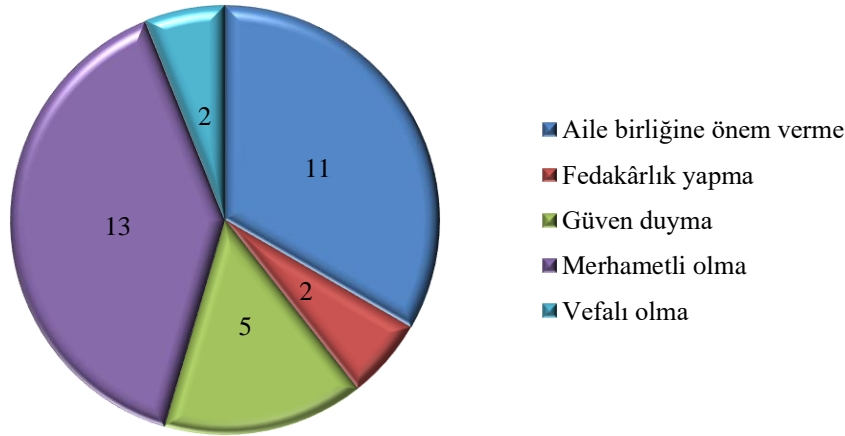
“Gözlerim ondaydı, nasıl da güzel, nasıl da asildi! İçimden ona açık yüreklilikle ve büyük bir zevkle, ‘Derossi sen her konuda benden üstünsün! Benimle kıyaslanınca sen kocaman bir adamsın! Sana saygı ve hayranlık duyuyorum,’ demek geldi.” (De Amicis, 2020, s. 46)

*Nelli, Enrico'nun kambur olan sınıf arkadaşıdır. Enrico'nun babası ise saygılı olmak adına yaptığı davranış şöyle aktarılmaktadır:* “Yemek odasına gittiğimde kambur soytarı Rigoletto tablosunun orada olmadığını fark ettim. Babam Nelli görmesin diye kaldırmış.” (De Amicis, 2020, s. 88)

“Öğrencilerin ikişer ikişer çıktığı okulların hepsine; körlere, dilsizlere, raşitliklere, öksüzlere, terk edilmiş çocuklara saygıyla bak.” (De Amicis, 2020, s. 154)

### Sevgi

Sevgi kök değerinin “aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...” tutum ve davranışları ile ilişki içinde olduğu belirtilmektedir (MEB, 2017, s. 24). Romanda en sık kullanılan kök değerinin sevgi olduğu tespit edilmiştir. Roman kahramanlarının hemen hepsinin keşiştiği ortak noktanın sevgi değeri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Sevgi kök değeri ile ilgili 33 ifadenin tutum ve davranışlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:



**Grafik 8:** Sevgi kök değerine ilişkin tutum ve davranışların dağılımı

Grafik 8'e göre sevgi kök değeriyle bağlı olan tutum ve davranışlardan merhametli olma ve aile birliğine önem vermenin öne çıktığı görülmektedir. İnceleme nesnesinin çocuk edebiyatı ürünlerinden biri olduğu göz önüne bulundurulduğunda böyle bir bulguya ulaşılması şaşırtıcı değildir. İlgili kök değeri içeren bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Çalışmak insanı kirletmez. İşten dönen bir işçiye asla ‘pis’ deme. ‘Kıyafetinde işinin, emeğinin izi var,’ de. Hatırla bunu. Ve küçük duvarcıyı sev, onu öncelikle arkadaşın olduğu için, sonra da işçi evladı olduğu için sev.” (De Amicis, 2020, s. 61)

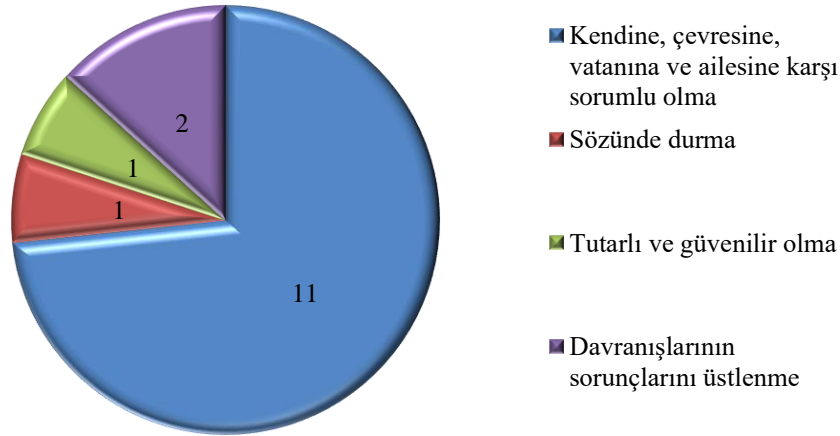
“Öğretmenini sev çünkü seninle birlikte yetişen çocukların entelektüel babaları olan, İtalya’nın her yerine dağılmış beş yüz bin ilkokul öğretmeninden oluşan büyük ailenin bir üyesi o.” (De Amicis, 2020, s. 80)

*Aile birliğine verilen önem ve hayatı pahasına yapılan fedakârlık bir sevgi göstergesi olarak romanda şöyle aktarılmıştır:* “O küçük kahraman, sırtından bıçaklanarak anneannesinin hayatını kurtaran küçük kahraman, güzel ve tutkulu ruhunu Tanrı’ya teslim etmiş.” (De Amicis, 2020, s. 184)

“Annemle babam benim eve zengin olarak döneceğimi sanıyorlardı, oysa fakir olarak dönüyorum. Ama onlar beni gene de seviyor. Kardeşlerim de öyle. Onları hep ben giydirdim. Beni görünce çok sevinecekler.” (De Amicis, 2020, s. 309)

### Sorumluluk

Kök değerlerden biri olan sorumluluk, “kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...” tutum ve davranışları ile ilişkilendirilmektedir (MEB, 2017, s. 24). Sorumluluk kök değeri ile ilgili 15 ifadenin tutum ve davranışlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:



**Grafik 9:** Sorumluluk kök değerine ilişkin tutum ve davranışların dağılımı

Grafik 9'a göre sorumluluk kök değerinin romanda daha çok kendine, çevresine, vatanına ve ailesine karşı sorumlu olma tutumu ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bunun nedeni ilgili tutumun aynı anda birden fazla unsuru barındırıyor olması olarak gösterilebilir. Romanda geçen sorumluluk ile ilgili örneklerden bazıları şöyledir:

“Birinci sınıf öğretmenim sözünü tuttu, bugün bizim eve geldi; biz de tam o sırada, gazete aracılığıyla bulduğumuz fakir bir kadına giysi götürmek üzere evden çıkıyorduk. Öğretmenimi bir yıldan beri ilk kez evimizde görüyorduk. Hepimiz bayram ettik.” (De Amicis, 2020, s. 13)

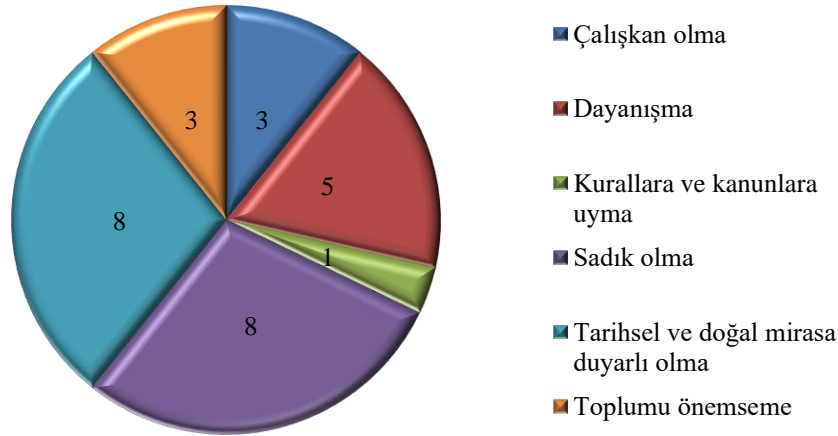
*Franti adındaki çocuğun, Stardi'nin kız kardeşine saygısızca davranması ve Stardi'yi tehdit etmesi üzerine Stardi sorumluluğunu yerine getirerek kız kardeşini savunmuştur. Bu satırlar ise romanda şöyle yer almaktadır:* “...Franti tabana kuvvet kaçmış; Stardi ise yüzü çizilmiş, gözü morarmış ama muzaffer bir halde orada, ağlayan kız kardeşinin yanında kalmış; diğer kızlar da yere saçılmış defter ve kitapları toplamaya koyulmuşlar. Etrafindakiler, ‘Aferin sana, ufaklık,’ diyormuş, ‘kız kardeşini korumakla iyi ettin!’ ” (De Amicis, 2020, s. 158)

*Enrico'nun ablası Silvia, kardeşine karşı üstlendiği sorumluluğu şu sözlerle dile getirmektedir:* “Sen küçücükken arkadaşarımla oynamak yerine saatlerce beşiğinin başında durduğumu, hasta olduğunda her gece yataktan kalkıp ateşin var mı yok mu diye alınına baktığımı bilmiyor musun?” (De Amicis, 2020, s. 175)

Kaptan, “Hayır, bir kaptan gemisini terk etmez, burada öleceğim,” demiş. (De Amicis, 2020, s. 309)

### **Vatanseverlik**

Vatanseverlik kök değerinin “çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...” tutum ve davranışlarıyla ilişki içerisinde olduğu belirtilmektedir (MEB, 2017, s. 24). Özellikle vatanseverlik değeri roman içinde yer alan aylık hikâyeler ve Enrico'nun babası tarafından vurgulanmaktadır. Vatanseverlik kök değeri ile ilgili 28 ifadenin tutum ve davranışlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:



**Grafik 10:** Vatanseverlik kök değerine ilişkin tutum ve davranışların dağılımı

Grafik 10'a göre vatanseverlik kök değeri kapsamında tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma ile sadık olma tutumları romanda önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim tarihi ve doğal mirasına duyarlı, vatanına sadık bireylerden diğer tutum ve davranışları da sergilemeleri beklenmektedir. Vatanseverlik ile ilgili örneklerden bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

“Lombardiyalı çocuğun yaptığı gibi vatan için can vermek büyük bir erdemdir...” (De Amicis, 2020, s. 52)

“Onu ameliyat ederken İtalyan olmasından, şerefli bir delikanlı olmasından gurur duydum.” (De Amicis, 2020, s. 100)

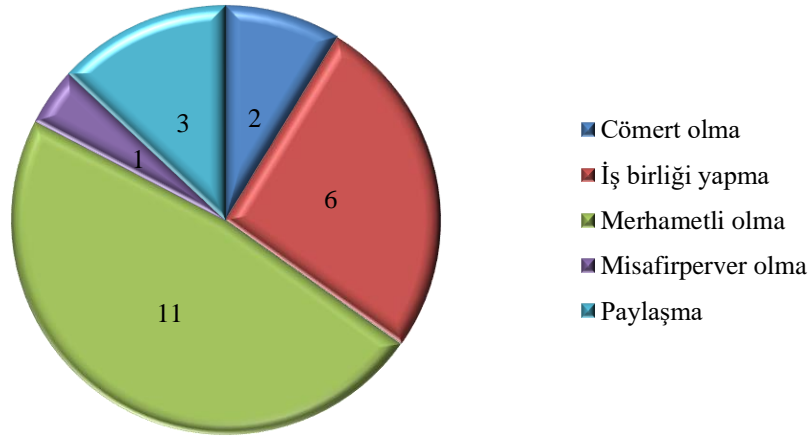
“Üç renkli ufak bir bayrak, vatanımızı üç renkli büyük bir bayrak nasıl simgelerse aynı şekilde simgeler, öyle değil mi? Onları coşkuyla alkışlayın o halde. Vatanın kutsal imgesinin karşısında sizin küçük kalplerinizin de alev aldığını, on yaşındaki sizlerin de coşkuya kapıldığınızı gösterin.” (De Amicis, 2020, s. 167)

“Bin İtalyan vatan için öldü, binlercesi onun uğruna canını feda ederdi; milyonlarcası ona hayır duaları ediyor ve edecek de.” (De Amicis, 2020, s. 283)

### Yardımseverlik

Yardımseverlik değerinin “cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...” tutum ve davranışlarını içine aldığı ifade edilmektedir (MEB, 2017, s. 24). Bu değer romanda yardıma ihtiyaç duyan engelli, hasta ya da ekonomik açıdan zor durumda olan kahramanlar üzerinden aktarılmaya çalışılmaktadır. Yardımseverlik kök değeri ile ilgili 23 ifadenin tutum ve davranışlara göre dağılımı aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:





**Grafik 11:** Yardımseverlik kök değerine ilişkin tutum ve davranışların dağılımı

Grafik 11'e göre yardımseverlik kök değeri içerisinde yer alan tutum ve davranışlardan merhametli olmanın hatırı sayılır bir paya sahip olduğu görülmektedir. Hemen ardından iş birliği yapma gelmekte ve son sırada misafirperver olma yer almaktadır. Yardımseverlik kök değeri ile ilgili ifadelerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Dün akşam, ablam Silvia ve annemle beraber, gazete aracılığıyla bulduğumuz fakir bir kadına giysi götürmeye gittik.” (De Amicis, 2020, s.15)

*Nelli, kambur bir çocuktur. Arkadaşı Garrone ise Nelli'ye şöyle yardım etmektedir:* “Nelli'nin kalemi ya da kitabı sıranın altına düşecek olsa, o zahmet etmesin diye Garrone eğilip kalemi, kitabı alıyor; çantasını toplamasına ve paltosunu giymesine yardım ediyor. Bu yüzden Nelli onu çok seviyor.” (De Amicis, 2020, s. 43-44)

“Koşuş loşmuş, havada keskin bir ilaç kokusu varmış Hayırsever iki rahibe, ellerinde küçük şişelerle bir oraya, bir buraya gidiyorlarmış.” (De Amicis, 2020, s. 127)

*Raşitlik çocukları ziyarete gittiğinde Enrico'nun annesinin içinden geçenler şöyle aktarılmaktadır:* “Buradan hiç kıpırdamayacağım, hayatımı size adamak, size hizmet etmek, ömrümün son gününe dek size annelik etmek istiyorum...” (De Amicis, 2020, s. 228)

### Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çocuk Kalbi adlı romanın önsözünde yazar, romanın özellikle dokuz ve on üç yaşları arasındaki ilköğrencilerine yönelik olduğunu belirtmektedir (De Amicis, 2020). Romanda yer alan öğrencilerin de belirtilen yaşlarda olmaları, başkahramanın çocuk olması, olayların çocuğun bakış açısıyla aktarılması ve doğrudan değinilen kök değerlerin yanında dolaylı olarak ifade edilenlerin de yer alması kök değerlerin içselleştirilmesi bağlamında kritik bir önem taşımaktadır. Bu kök değerler aile içinde, okulda ve sosyal ilişkiler çerçevesinde şekillendirilerek okuyucuyla buluşturulmuştur. Bu yolla toplumsal yapının birer parçası olan öğrenci, öğretmen ve farklı sosyal tabakalardan velilerin evrensel özellik taşıyan değerler eğitimi çatısı altında bir araya getirilmesi sağlanmıştır.

Çocuk edebiyatına ait ürünler, değerler eğitimi için önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Ancak özellikle çeviri eserler tercih edilirken eserlerin içeriğine ve barındırdığı değerlere dikkat edilmelidir. Nitekim Baş ve Biros'a (2019) göre çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinde hangi değerlerin aktarıldığının ve eserin iletisinin ne olduğunun göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinden biri olan Çocuk Kalbi adlı roman Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (MEB, 2017) basın açıklamasında ve Türkçe Dersi



Öğretim Programı'nda (MEB, 2019) yer alan değerler açısından incelenmiş ve kök değerler bakımından zengin bir içeriğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda romanda sevgi kök değerinin 33 kez işlendiği tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla saygı (29), vatanseverlik (28), yardımseverlik (23), adalet (16) ve sabır (16), sorumluluk (15), dostluk (12) ve öz denetim (12) ile dürüstlük (7) değerleri takip etmektedir. Bu sonuç, incelenen romanın değerler eğitimi açısından zengin olduğunu ortaya koymaktadır.

Sevgi, diğer değerlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan, temel bir kök değer niteliğindedir. Nitekim Türkçe eğitiminde değerler eğitimi üzerine yapılan akademik çalışmalarda en çok sevgi değerine yer verildiği tespit edilmiştir (Akman, 2020). Ahmet Yılmaz Boyunağa'ya ait çocuk romanlarında yer alan kök değerlerin ele alındığı Akay'ın (2018) çalışması ile Ayla Kutlu'nun Merhaba Sevgi adlı romanının kök değerler açısından incelendiği Bulut'un (2021) çalışmasında da benzer bir şekilde, sevgi ve yardımseverlik kök değerleri öne çıkan ilk dört değer arasında yer almaktadır. Behiç Ak'ın kaleme aldığı Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları adlı romanı (Aydoğdu & Alkan, 2020), Ahmet Efe'nin çocuk hikâyeleri (Batur & Yücel, 2012), Emir Özdemir'in çocuk kitapları (Karagöz, 2017) ve Ülker Köksal'ın romanları (Özay, 2019) sevgi değerini merkeze almaktadır. Çocuk edebiyatı yazarları Feridun Oral (Gönen, 2017) ile Yalvaç Ural'ın eserlerinde (Otmar, 2017) de en fazla yer verilen kök değerler arasında sevgi ve saygı yer almaktadır. İncilâ Çalışkan'ın Babamın Kitap Sandığı adlı çocuk kitabında ise sevgi, yardımseverlik ve saygı kök değerleri öne çıkmaktadır (Kuru & Ünlü Kuru, 2020). Bu anlamda, araştırma bulguları çocuk edebiyatı ürünlerinde sevgi, saygı ve yardımseverlik değerlerinin ön plânda olması noktasında diğer çalışma sonuçları ile örtüşmektedir.

İnceleme sonuçlarına göre Çocuk Kalbi adlı romanda sevgi ve saygı değerlerinden sonra vatanseverlik değerine değinilmiştir. Vatanseverlik, Ömer Seyfettin hikâyelerinde adından en çok söz ettiren değer olarak ifade edilmektedir (Sallabaş, 2012). Mutlu ve Dinç (2019) tarafından MEB 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kök değerler incelenmiş ve vatanseverliğin en çok işlenen değer olduğu ortaya konmuştur. Bu değeri yine sevgi ve yardımseverliğin izlediği belirtilmiştir. Aynı zamanda adalet ve öz denetim kök değerinin ilk beş değer arasında yer almadığı ve geri plânda kaldığı tespit edilmiştir. Belirtilen bu durum araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Dürüstlük, incelenen romandaki az sayıda ifadede kendini gösteren bir değerdir. Öğretmenlere yönelik yapılan bir çalışmada sabır, sorumluluk, öz denetim ve dürüstlük değerlerinin öğrencilere yeterli düzeyde verilemediği ortaya konmuştur (Topal, 2019). Aytül Aktaş'ın çağdaş masallarında da sevgi ve yardımseverlik değerleri öne çıkmakla birlikte en az dürüstlük değerinin yer aldığı ifade edilmektedir (Özbaşı, 2020). Bu ifadeler araştırmanın sonucuyla benzerlik göstermekte; ancak Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin incelendiği çalışmanın sonuçlarıyla tezatlık oluşturmaktadır. Nitekim Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde vatanseverlik değerinden sonra ağırlıklı olarak dürüstlük değerinin yer aldığı belirtilmektedir (Sallabaş, 2012).

Kök değerlere ilişkin tutum ve davranışlar incelenirken Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 18 Temmuz 2017 tarihinde yayımlanan basın açıklaması (MEB, 20017, s.24) ölçüt olarak belirlenmiştir. Buna göre adalet kök değerinde *eşit davranma*, dostluk kök değerinde *diğerkâmlık*, dürüstlük kök değerinde *doğru sözlü olma*, öz denetim kök değerinde *gerektiğinde özür dileme*, sabır kök değerinde *tahammül etme*, saygı kök değerinde *muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme*, sevgi kök değerinde *merhametli olma*, sorumluluk kök değerinde *kendine, çevresine, vatanına ve ailesine karşı sorumlu olma*, vatanseverlik kök değerinde *sadık olma* ile *tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma*, yardımseverlik kök değerinde ise *merhametli olma* tutum ve davranışlarının öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak bu çalışma, incelenen Çocuk Kalbi isimli romanının Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019) belirtilen on kök değer ile bu değerlere ilişkin tutum ve davranışların tamamını barındırdığını, bu anlamda çocuk edebiyatına ait bu ürünün değerler eğitimi açısından doyurucu bir içeriğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Okuma sevgisinin yanında kök değerlerin de öğrencilere aşılabilmesi için çocuk edebiyatının sevdirmesi gerekmektedir. Yapılan inceleme neticesinde Edmondo De Amicis tarafından kaleme alınan Çocuk Kalbi adlı romanın öğrencilere, öğretmenlere ve ailelere değerler eğitimi anlamında faydalı olacağı; ilköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan çocuk edebiyatına yönelik diğer eserlerin de değerler eğitimi bağlamında incelenmesinin bu alandaki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

### Kaynakça

- Akay, İ. (2018). Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın çocuk romanlarında yer alan kök değerler. *Turkish Studies*, 13(28), 1-30. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14430>
- Akhan, N. E., Subaşı, E., & Açıl, F. B. (2020). Öğretmen adaylarının kök değerlere ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 115-134. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1210603>
- Akman, S. (2020). *Türkçe eğitiminde değerler eğitimi üzerine yapılmış akademik çalışmaların değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://hdl.handle.net/20.500.12432/4075>
- Aral, N., & Baran, G. (2011). *Çocuk gelişimi*. Ya-Pa Yayınları.
- Arıcı, A. F. (2018). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk edebiyatı ve duyarlık eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aydoğdu, H., & Alkan, E. (2020). Değerler eğitimi ve Behiç Ak'ın Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları'nda sevgi. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(226), 185-204. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1089488>
- Baş, B. (2014). Çocuk edebiyatı. İçinde A. Güzel, & H. Karatay (Eds.), *Türkçe Öğretimi El Kitabı* (s. 469-518). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Baş, B., & Biros, Y. (2019). Çeviri çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan değerler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1095-1114. Erişim adresi: <http://www.anadiliegitimi.com/en/download/article-file/844065>
- Batur, Z., & Yücel, Z. (2012). Ahmet Efe'nin çocuk hikâyelerinde değer eğitimi ve hikâyelerin Türkçe eğitimine katkısı. *Turkish Studies*, 7(4), 1031-1049. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3396>
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun Merhaba Sevgi adlı çocuk romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 248-272. [10.21764/maeuefd.771465](https://doi.org/10.21764/maeuefd.771465)
- Ceran, D. (2015). Çocuklara rol model olması bakımından millî mücadele kahramanları ve edebî eserlere yansımaları: "Kurtuluşun Kahramanları" kitap dizisi örneği. *Tarih Okulu Dergisi*, (24), 135-157. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh785>
- De Amicis, E. (2020). *Çocuk kalbi*. (Çilingiroğlu, M. M., Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Durakoğlu, A. (2011). Maria Montessori'ye göre okul öncesi çocukluk döneminin özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 133-145. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/787060>
- Gönen, M. (2017). *Çocuk edebiyatı yazarı ve çizeri olarak Feridun Oral'ın çocuk edebiyatımızdaki yeri ve eğitsel değerler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karagöz, B. (2017). Emir Özdemir'in çocuk kitaplarına değerler eğitimi bağlamında bir bakış: Bir çözümleme çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 63-85. <http://dx.doi.org/10.30794/pausbed.414620>
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi.

- Kuru, H., & Ünlü Kuru, B. (2020). İncilâ Çalışkan'ın Babamın Kitap Sandığı adlı çocuk kitabında değerler ve dil zenginliği. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 103-117. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1452345>
- MEB. (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine...*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Mutlu, H. H., & Dinç, S. (2019). 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalardaki metinlerin kök değerlerle ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1048-1062. <https://doi.org/10.16916/aded.593400>
- Oğuzkan, A. F. (2021). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Otmar, Ö. (2017). *Yalvaç Ural'ın çocuk yapıtlarının evrensel değerler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://hdl.handle.net/20.500.12575/73489>
- Özay, Ş. (2019). *Çocuk edebiyatı açısından Ülker Köksal'ın romanlarında değerler eğitimi*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://hdl.handle.net/20.500.12575/73489>
- Özbaşı, S. (2020). Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler çerçevesinde Aytül Akal masallarının incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 178-192. <https://doi.org/10.21733/ibad.715132>
- Sallabaş, M. E. (2012). Ömer Seyfettin hikâyelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı bakımından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 59-68. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/183122>
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (1994). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve çocuk edebiyatı: Edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili*, CX(780), 12-31. Erişim adresi: [https://www.tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/3\\_Mustafa%20Ruhi%20c5%9e%4%b0R%4%b0N%20\\_%20Edebiyat%20ve%20c3%87ocuk%20Edebiyat%4%b1%20Edebiyat%4%b1n%20Amac%4%b1%20ve%20c4%b0%20c5%9flevi.pdf](https://www.tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/3_Mustafa%20Ruhi%20c5%9e%4%b0R%4%b0N%20_%20Edebiyat%20ve%20c3%87ocuk%20Edebiyat%4%b1%20Edebiyat%4%b1n%20Amac%4%b1%20ve%20c4%b0%20c5%9flevi.pdf)
- Topal, Y. (2019). Değerler eğitimi ve on kök değer. *Mavi Atlas*, 7(1), 245-254. <https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.543521>
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yalçın, A., & Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 7. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.